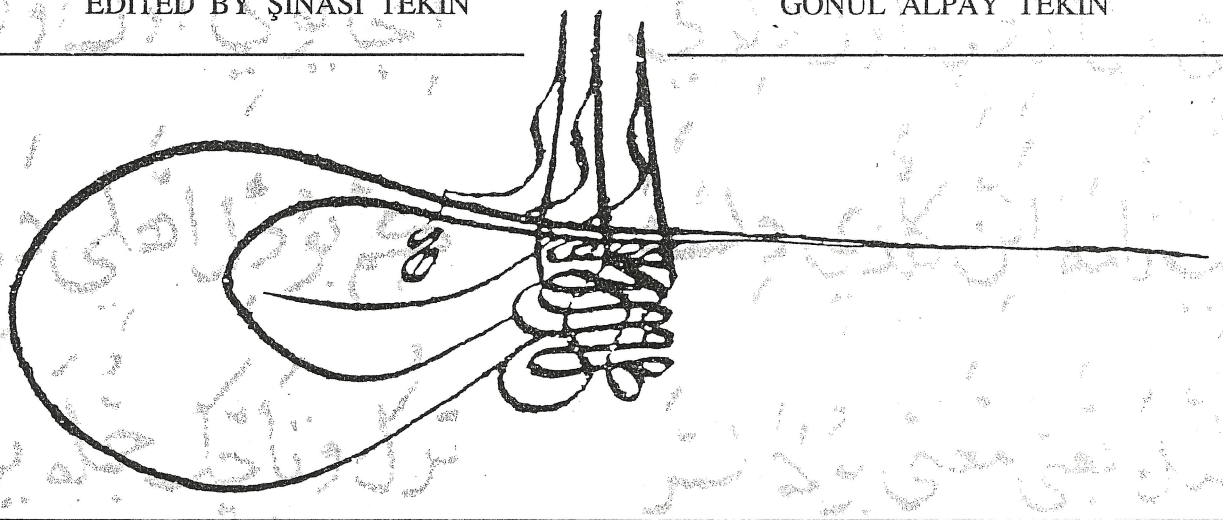
JOURNAL OF TURKISH STUDIES
TÜRKLÜK BİLGİSİ ARAŞTIRMALARI
VOLUME 30/I
2005
EDITED BY ŞİNASİ TEKİN GÖNÜL ALPAY TEKİN

FESTSCHRIFT IN HONOR OF
ORHAN OKAY
I

Guest Editor
Nâzım H. POLAT

Published at the Department of Near Eastern Languages and Civilizations
Harvard University
2005

JOURNAL OF TURKISH STUDIES
TÜRKLÜK BİLGİSİ ARAŞTIRMALARI
VOLUME 30/I
2005

Edited by
Şinasi Tekin • Gönül Alpay Tekin

FESTSCHRIFT IN HONOR OF
ORHAN OKAY
I

Guest Editor
Nâzım H. POLAT

Editorial Board - Tahrir Heyeti
Selim S. KURU • Günay KUT • Gönül A. TEKİN • Şinasi TEKİN

Yardımcı Yazı Kurulu - Consulting Editors
N. AÇIKGÖZ muğla E. BIRNBAUM toronto M. CANPOLAT ankara R. DANKOFF şikago
C. DİLÇİN ankara G. DOERFER göttingen P. FADOR budapeşte H. İNALCIK ankara
C. KAFADAR harvard C. KURNAZ ankara A. T. KUT istanbul G. KUT boğaziçi/istanbul
G. NECİPOĞLU harvard Z. ÖNLER mersin K. RÖHRBORN göttingen S. SHAW los angeles
W. THACKSTON, Jr. harvard T. TEKİN istanbul S. TEZCAN bamberg A. TIETZE viyana
Z TOSKA boğaziçi/istanbul E. TRYJARSKI varşova P. ZIEME berlin

•

Cover design and background • Kapak düzeni
by Sinan AKTAŞ
Tughra, Meḥemmed II (1481)
ʿĀṣıḳ Pāṣā : Ġarīb-Nāme (İ. Koyunoğlu Ktp., Konya)

İÇİNDEKİLER • CONTENTS

TÜRKLÜK BİLGİSİ ARAŞTIRMALARI 30/I (2005)
JOURNAL OF TURKISH STUDIES 30/I (2005)

ORHAN OKAY ARMAĞANI - I

FESTSCHRIFT IN HONOR OF ORHAN OKAY - I

M. Orhan Okay Biyografisi **(XI-XVI)**

Erdoğan ERBAY, M. Orhan Okay Bibliyografyası **(XVII-XL)**

Nazan BEKİROĞLU, Gemilerin Geçtiği Umman **(XLI-XLVIII)**

Ferruh BOZBEYLİ, Orhan Okay Bey **(XLIX-L)**

Osman GÜNDÜZ, Bir Kitap ve Bir Portre **(LI-LII)**

Mustafa İSEN, Taşrada Medeniyete Açılan Bir Kapı **(LIII-LIV)**

Âlim KAHRAMAN, Kültür Dünyamız İçindeki Kimliğiyle: M. Orhan Okay **(LV-LVIII)**

Alâattin KARACA, M. Orhan Okay'ın Dünya Görüşü ve Bunun Edebiyat Araştırmalarına Yansıması **(LIX-LXXIII)**

Turan KARATAŞ, Karlı Dağ Başında Bir Yaz Güneşi: M. Orhan Okay **(LXXV-LXXVIII)**

Ali İhsan KOLCU, Orhan Okay Hocamdan Bir Hatıra Bir Ders **(LXXIX-LXXX)**

Mübeccel OKAY, Sınıf Arkadaşım ....., Hayat Arkadaşım **(LXXXI-LXXXIV)**

Nâzım H. POLAT, Okay Hoca **(LXXXV-LXXXVIII)**

Bekir Sıddık SOYSAL, Sessiz İrşad Üzerine Hafıza Yoklamaları **(LXXXIX-XCIV)**

Necmettin TURİNAY, Ashab-ı Kehf Uyanması **(XCV-C)**

Abdülkerim ABDÜLKADİROĞLU, Osmanlının Son Döneminde Eğitimci Bir Şair: Safranbolulu Müderris Ziya Efendi **(1-41)**

Ali AKAR, Muğla Ağzı **(43-74)**

Hasan AKAY, Mensur Şiirleri'nde 'Düzyazılmış-Şiirden İzler' (Modern Türk Edebiyatında Mensur Şiirin Yüz Göstermesi Aloysius Bertrand'ın Gaspard De La Nuit'si İle Hâlid Ziya'nın Mensur Şiirler'i Arasında Bir Karşılaştırma) **(75-95)**

Adnan AKGÜN, Ebüzziya Tevfik'in Sultan II. Abdülhamid İle İlişkileri **(97-106)**

Şerif AKTAŞ, İki Kutup Arasında Mutedil İnsan **(107-110)**

Nurettin ALBAYRAK, Türk Halk Edebiyatının Kapsamı Üzerine Bir Deneme **(111-116)**

Rysbek ALIMOV - Kubat TABALDIYEV, Talas'ta Bulunan Runik Yazılı Yeni Anıt **(117-120)**

A Newly Found Old Turkic Runic Inscription on a Boulder From Talas **(121-125)**

Işıl ALTUN, Manavlar **(127-141)**

N. Nazan BEKİROĞLU, Bir Şaireye Mektuplar **(143-170)**

Ali BİRİNCİ, Abdullah Battal-Taymas: Kazanlı Bir Âlimin Hayat Hikâyesi **(171-195)**

Bahriye ÇERİ, Nahid Sırrı Örik ve Gezi Yazıları **(197-214)**

Gökhan ÇETİNSAYA, Osmanlı Basınında Kafkasya: Basiret Gazetesi Örneği, 1876-1878 **(215-220)**

Faruk ÇOLAK, Şifâî ile Selvihan Hikâyesi **(221-274)**

Ali Şükrü ÇORUK, Vükelâname Yahut Meşrutiyet Döneminde Bir Kabine Toplantısı **(275-283)**

Vükelâname or a Cabinet Meeting During The Period of Constitutional Monarchy **(285-294)**

Yılmaz DAŞCIOĞLU, Cahit Zarifoğlu'nun İşaret Çocukları Kitabındaki Şiirler Üzerinde Yaşam / Ölüm Karşıtlığı Bakımından Anlamsal Bir Yapı Araştırması **(295-313)**

Helga ANETSHOFER, "Long Live Ottoman Studies" Andreas Tietze'yi (1914-2003) Hatırlarken **(315-322).**

"Long Live Ottoman Studies" Erinnerungen an Andreas Tietze (1914-2003) **(323-331)**

Brief Biography of Andreas Tietze (1914-2003) **(332-334)**

Bibliographyof Andreas Tietze (1942-2002) **(334-350)**

Mustafa KAÇALİN, Prof. Dr. Şinasi Tekin (28 Eylül 1933 - 16 Eylül 2004) **(351-360)**

Orhan OKAY, Hayat Mayat Diyorlar... **(361-364)**

TUBA, v/c. 30/I. 2005

TALAS'TA BULUNAN RUNİK YAZILI YENİ ANIT

Rysbek ALIMOV - Kubat TABALDIYEV*

Talas vadisi eski Türk runik yazılı anıtlarının yoğun olarak bulunduğu merkezlerden biridir. Bu yörede bulunan yazıtların çoğu mezar üstü yazıtları niteliğinde olmakla birlikte Ortaçağ Türk kabilelerinin yazı tarihi açısından büyük değere sahiptirler. Eski Türk runik yazısının diğer merkezlerindeki yazıtlardan farklı olarak Talas'taki yazıtlar sıradan nehir yatağı taşları üzerine hakkedilmiştir. Bugüne kadar Türkoloji literatüründe taşlara kazılı on bir Talas anıtının olduğu bilinmekteydi. İlki 1896'da yerli yönetici ve yöre bilimci V. A. Kallaur,[1] sonuncusu ise 1977'de Ç. Cumagulov başkanlığındaki Kırgız (Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti) Bilimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü gezi grubu tarafından bulunmuştur.[2]

2002 yılında üzerinde runik yazıtlı yeni bir taşın bulunmasıyla bu anıtların sayısı on ikiye ulaşmıştır. Söz konusu nehir yatağı taşı Talas vilayetine bağlı, kendisiyle aynı adı taşıyan ilçe sınırları içinde bulunan Con-Arık köyü yakınlarında köylüler tarafından tesadüfen bulunmuştur. Anıt bilahare Bişkek'e nakledilmiş olup, halihazırda Kırgız Milli Üniversitesinin Tarih Fakültesi binasında muhafaza edilmektedir.

Anıt gri renge sahip iri taneli, sert cinsten bir kumlu taş olup, uzunca gelen bir şekle sahiptir. Ölçüleri ise yaklaşık 83 x 40 cm.dir. Taşın nispeten düz olan bir yüzünde toplam 65 işaret ve bir adet kelime ayırt edici unsurdan oluşan beş satırlık bir runik yazıt kazılıdır. Taşın birinci, ikinci ve üçüncü satırlarının sonuna denk gelen ucunda küçük kırıklar vardır. Buralarda, yazıt metninden yola çıkılırsa, en az bir işaretin daha olabileceği düşünülebilir. Yazıt derin hakkedilmemiştir, ancak son satırdaki ilk iki ve ortadaki bir işaret hariç, tüm işaretler bariz bir şekilde fark edilmektedirler. Bu durum aynı bölgede daha evvelden bulunan yazıtlardan farklı olarak, yazıtın çözümünü kolaylaştırmakta, ayrıca tercümesini de ikna edici yapmaktadır.

Yazıtın okuyuş yönü sağdan sola doğrudur. Satır başları açıkça belli olmasına rağmen, satır sonları bazen taşın yan kenarına geçmektedir. Yazıtın dördüncü ve beşinci satırları diğerlerine kıyasla daha kısadır. Son satırın soldaki üç işareti, kanaatimizce, yazıtın 3. satırındaki metnin devamı ve sonu niteliği taşımaktadır. Paleografik özelliklerine göre, söz konusu yazıt

* Kubat Tabaldiyev Kırgız Milli Üniversitesi

1 V. A. Kallaur, "Kamen s drevnetyurkskoy nadpisyu iz Auliyeatinskago uyezde", *Zapiski Vostoçnago Otdeleniya Russkago İmperatorskago Arheologiçeskago Obşçestva*, XI, 1897, s. 79-83.

2 Ç. Cumagulov-G. Karagulova, "Novıy talasskiy drevnetyurkskiy pamyatnik", *Sovyetskaya Tyurkologiya*, 1978/1, s. 86-88.

bölgedeki diğer yazıtlardan farksızdır. Ancak "G^{1}" ve "M" gibi bazı işaretlerin yazımında birden fazla farklı işaretin kullanıldığını da belirtmemizde fayda vardır.

Yazıtın ilk okuma denemesi K. Tabaldiyev tarafından yapılmıştır. Bu bir ön deneme olmakla birlikte, araştırmacının kendi sözleri ile "bir arkeologun tercüme denemesi"dir.[3] Şüphesiz ki, yazıtla ilgili söylenecek söz ve yorumlar bu makale ile sınırlı kalmayacaktır. Bundan sonra, sadece üzerinde durduğumuz yazıt ile ilgili değil, Talas'taki diğer yazıtlar hakkında kaleme alınacak çalışmalarda, bize göre, özellikle "çatılı" da denilen bu ⚒ işaretin kesin fonetik değerinin tespiti üzerinde durulmalıdır.

Transliterasyon

1. WT^{2}G^{2} : T^{1}ŞY 'S^{2}YZ N^{1}YG^{1}'
2. WZY ' K^{1}L^{1}Y G^{1}L^{1}YG^{1}Y ' K^{1}L^{1}MD^{1}[Y]
3. S^{2}YZ ' K^{2}Ş NT Ç ' YNGK^{2}W 'NT Ç [K^{1}]L^{1}MŞ
4. L^{1}Y ' T^{1}S^{1}Y B^{2}YL^{2}'
5. (K^{1}?) (L^{1}?) MYŞ

Transkripsiyon

1 öt(ü)g : t(a)şı : (e)siz (a)nıga
2. özi : k(u)lı (a)g(ı)lıgı : k(a)lm(a)d[ı]
3. (e)siz : k(i)ş(i) (a)nt(a) (a)ç : iñ(e)kü : (a)nt(a) (a)ç [k](a)lm(ı)ş
4. (e)l^{1}i : (a)t(ı)sı bile
5. k?(a)l?mış

Tercüme

1. Bu niyaz taşı, heyhat, Anı içindir.
2. Kendisi, kulları, hazinesi kalmadı.
3. Ne yazık, zevcesi ondan sonra aç, ineği ondan sonra aç kalmış.
4. Kabilesi kardeşinin oğlu ile beraber
5. kalmış.

Açıklamalar:

Başlangıç satırdaki üst üste iki nokta hariç, yedi durumda kelime ayırt edici işlevini "a" a işareti yürütmektedir.

öt(ü)g: "rica, niyaz".[4] G. Clauson'da ise: ""request, memorial to a superior".[5] Taş kelimesi ile birlikte niteleyen unsur olarak farklı kelimeler kullanılmaktadır. Mesela: E-42 (Bay-Bulun) yazıtının 3. ve 8. satırlarında D^{2}G^{2}W T^{1}Ş: (e)dgü t(a)ş "iyi taş" ve D^{2}G^{2}W T^{1}ŞNK (e)dgü t(a)ş(ı)ñ "iyi taşın"şeklinde bir ibare bulunmaktadır.[6] E-65 (Kara-Bulun I) yazıtında ise Y^{1}K^{1}YL^{1}G^{1} T^{1}(Ş)M: y(a)kıl(ı)g t(a)[ş]m şeklinde bir ibare geçmektedir.[7] Buna

---

3 K. Tabaldiyev, "Noviye drevnetyurkskiye runiçeskiye nadpisi Koçkorskoy i Talasskoy dolin", *Trudı Fakulteta İstorii i Regionovedeniya Kirgizskogo Gosudarstvennogo Universiteta İmeni Jusupa Balasagına*, X, Bişkek, 2002, c. 137-138.

4 *Drevnetyurkskiy Slovar*, Leningrad, 1969, s. 393.

5 Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, 1972, s. 51.

6 İ. V. Kormuşin, *Tyurksiye Yeniseyskiye Epitafii. Tekstı i İssledovaniya*, Moskova, 1997, s. 167-168.

7 İ. V. Kormuşin, *Tyurksiye Yeniseyskiye Epitafii. Tekstı i İssledovaniya*, Moskova, 1997, s. 143.

göre buradaki WT^{2}G^2 T^{1}ŞY işaret kümesini *öt(ü)g* [veya *öt(e)g] t(a)şı* "niyaz (*veya* dua) taşı" şeklinde okuyabiliriz.

(a)nı: Tonyukuk yazıtı, I. taşın Kuzey cephesindeki 3. satırda *(a)nı sub* "Anı nehri" şeklinde bir coğrafik ad geçmektedir.[8] Kelimenin imlası ise bu yazıttaki ile aynıdır: N^{1}Y. Kanaatimize göre, burada kelime şahıs adı olarak kullanılmaktadır.

k(i)ş(i):"kadın, cariye, zevce". *Kişi* şekli birbirinden farklı imla ile E-46/3'te (K^{2}ŞY), E-61/2'de (K^{2}Ş), T-13/2'de (K^{2}YŞY) rastlanmaktadır.

(e)siz: "yazık, heyhat".

(a)g(ı)lıgı: Kelimeyi "hazinesi, kıymetli eşyalarının bulunduğu yer" olarak tercüme etmekteyiz. Ancak bu işaret grubu **(a)g(ı)l** "ağıl" ve **(a)gı** "mülk, hazine, servet, kıymetli eşya" şeklinde ayrı ayrı kelimeler olarak da okunabilir. Fakat ilk varyantın daha doğru olduğu düşüncesindeyiz.

(e)l^{1}i: Buradaki okuyuşumuz itibaridir. Türk runik yazıtlarının hemen hepsinde el/il kelimesinin imlası 'L^2, YL^2 veya L^2 şeklinde olup, kelimenin ünsüzü hep L^2 ile gösterilmiştir. İkinci Y işaretini teklik 3. şahıs iyelik eki olarak değerlendirirsek, burada sonu L^1 ile biten kalın sıralı kelime olması gerekirdi, ne var ki yazıtın kopyası ve fotoğrafından da anlaşılacağı üzere, burada da L^{1}den önce herhangi bir işaret yoktur. Bu durumda L^1 işaretinin L^2 yerine kullanıldığı düşünülebilir. Eğer bu okuyuşumuz kabul görürse, bu L^{1}in L^2 yerine kullanıldığı ilk örnek olacaktır.

[k?(a)l?)] mış: İlk iki işaret okunmaya elverişli değildir. Ancak dördüncü satırdaki cümlenin anlam bakımından bir bütünlük oluşturması için bir yüklem talep ettiğini düşünürsek, ayrıca MYŞ işaret kümesinin diğer Talas yazıtlarında (T-1/2; T-3/4; T-4/2-3) her zaman *kalmış* kelimesi bünyesinde görüldüğü dikkate alınırsa, tereddüt uyandıran işaretlerin K^1 ve L^1 olduğu kuvvetle muhtemeldir.

Aynı şey 5. satırın sonundaki işaretler için söylenebilir. Yukarıda da bahsedildiği gibi, bu satırların yazarlarına göre, daire şeklindeki işaret (M?) ile L^1 (Y?) ve Ş işaretleri 3. satırın sonuna gelmesi gereken kısım olabilir. *(e)siz k(i)ş(i) (a)nt(a) (a)ç : iñ(e)kü ant(a) (a)ç* cümlesindeki anlamın bütünlük kazanması için satırın sonuna ya K^{1}L^{1}D^{1}Y, ya da K^{1}L^{1}MYŞ şeklinde bir kelime eklenmesi gerekir. Bu durumda 5. satırın sonundaki anlamsız gibi duran işaretlerin yeri belli olmaktadır. 3. satırın sonundaki işaretlerin aşağıya doğru kavisli oluşu, fikrimizi ayrıca desteklemektedir. Fakat L^1 ve Ş işaretlerinin bir biriyle yer değiştirmiş vaziyette durması, ayrıca K^1 işaretinin burada hiç geçmemesi düşüncemize engel olmaktadır. Ne var ki, bu işaret, pekala taşın sol tarafında, ikinci ve üçüncü satırların sonuna denk gelen aşağı kırığın yerinde yazıtın yapıldığı dönemde olabilirdi.

Yazıt metninden anlaşıldığı gibi, hikaye üçüncü şahıs adından anlatılmaktadır. Metinde Talas ve Yenisey'de bulunan bazı yazıtlarda görülen "müteveffanın notu", diğer bir deyişle olayın üçüncü şahıs ağzından birinci şahsa geçme durumu yoktur. Söz konusu yazıt Talas nehri havzasında bir zamanlar yaşayan eski Türk kabilelerine ait "yazılı ağıt" türünün kayda değer örneklerinin birini teşkil etmektedir. Anıt metninde onun ne zaman hakkedildiğine dair doğrudan veya dolaylı işaret olmamasına rağmen, yazıtı VIII. yüzyılın ilk yarısı ile

8 *Drevnetyurkskiy Slovar*, Leningrad, 1969, s. 45.

tarihlendirebiliriz, zira Talas[9] ve paleografik olarak onların benzeri olan Koçkor yazıtları[10] üzerine son dönemlerde yapılan araştırmalar Batı ve Orta Ti'en-Şan'da bulunan eski Türklerin runik yazılı anıtlarının esas kısmının bu yöredeki Türgeşlerin hakimiyeti dönemine ait olduğunu göstermiştir.

Üzerinde runik yazılı yeni bir taşın bulunması ve son yıllarda eski Türklerin yazılı anıtlarını bulma doğrultusunda gerçekleştirilen sıkı arkeolojik aramaların vermiş olduğu olumlu sonuçlar, Talas vadisi ve komşu bölgelerde bundan sonra da yeni runik anıtların bulunacağına, bundan dolayı da erken Ortaçağ Türk kabilelerinin yazı geleneğinin yayılım coğrafyasının genişleyeceğine bütünüyle inanmamızı sağlamaktadır.

9 S. G. Klyaştornıy, "O datirovke talasskih runiçeskih pamyatnikov", *Bartholdovskiye Çteniya. Tezisı Dokladov i Soobşçeniy V*, Moskova, 1974, c. 43-44.

10 S. G. Klyaştornıy, "Novıye otkrıtiya drevnetyurkskih runiçeskih nadpisey na Tsentralnom Tyan-Şane", *Izvestiya Akademii Nauk Kırgızskoy Respubliki*, Bişkek, 2001/1-2, _. 73-75; R. Alimov, "Koçkor'daki Türgeş Yazıtları", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, İstanbul, 2003/1.

A NEWLY FOUND OLD TURKIC RUNIC INSCRIPTION ON A BOULDER FROM TALAS

Rysbek ALIMOV - Kubat TABALDIYEV*

The Talas valley is one of the basic places of concentration of old Turkic runic monuments. The prevailing majority of texts of the inscriptions found here carry epitaphial character and they are considered as valuable documents for the history of writing of the Central Asian Turkic tribes of early Middle Ages. Unlike inscriptions of other centres of runic writing, the Talas inscriptions are usually engraved on ordinary river boulders. Eleven inscriptions on stones from Talas have been known in Turkology literature so far, the first of which was found in 1896 by well-known regional specialist V. A. Kallaur[1] and the last one in 1977 by expedition of Institute of Language and Literature of Academy of Science of Kyrgyz SSR led by Ch. Dzhumagulov.[2]

In 2002 the number of the monuments has increased by one stone with such an inscription on it. The twelfth inscription engraved on a boulder was coincidentally found by local residents on suburb of village Zhon-Aryk in Talas *rayon* (region). Afterwards the monument was transported to Bishkek where it is preserved in a building of the Faculty of History of Kyrgyz National University.

The monument that has lengthened form is a coarse-grained grey sandstone of strong breed, approximately 83x40 cm. On one more or less flat side of the stone there are five lines of a Turkic runic inscription, consisting of 65 marks and one colon. At the end of the first and second lines there are small cuts, where according to the text there could be at least one more letter. Marks are carved superficially, however all marks, except for two initial ones and one in the middle in the final line are in very good condition, that, unlike earlier found inscriptions, makes their decoding easier and interpretation of the text of the inscription more convincing.

The order of reading of lines is from right to left. The lines have precise beginnings, but their ends sometimes pass in lateral parts of the stone. The fourth and fifth lines of the inscription are shorter than others. Last marks of the final line represent, as it seems to us,

---

* Rysbek Alimov is a Ph. D. student at the University of İstanbul, Turkey. Kubat Tabaldiev is a assistant professor of Kyrgyz National University, Bishkek, Kyrgyzstan.

1 V. A. Kallaur, "Kamen s drevnetyurkskoy nadpisyu iz Auliyeatinskago uyezde", *Zapiski Vostoçnago Otdeleniya Russkago İmperatorskago Arheologiçeskago Obşçestva*, XI, 1897, s. 79-83.

2 Ç. Cumagulov-G. Karagulova, "Novıy talasskiy drevnetyurkskiy pamyatnik", *Sovyetskaya Tyurkologiya*, 1978/1, s. 86-88.

continuation and an ending of the text of the third line. In terms of paleographic features this inscription does not differ from the others in the region. However it is necessary to note cases of variation which occurs in spelling of certain marks, in particular for "G[1]" and "M".

The first attempts of interpretation of the text of the monument were undertaken by K. Tabaldiev, who has described them as "author's own attempts of translation".[3] They have a preliminary character. Undoubtedly, the present interpretation of the text is not final. It should be noticed, that in a course of future studying of not only this, but also other inscriptions in Talas area, special attention should be given, as it seems to us, to finding out exact phonetic value of the mark ⚒, so-called " with a canopy ".

Transliteration:

1. WT[2]G[2] : T[1]ŠY 'S[2]YZ N[1]YG[1]'
2. WZY ' K[1]L[1]Y G[1]L[1]YG[1]Y ' K[1]L[1]MD[1][Y]
3. S[2]YZ ' K[2]Š NT Ç ' YNGK[2]W 'NT Ç [**K**[1]]L[1]MŠ
4. L[1]Y ' T[1]S[1]Y B[2]YL[2]'
5. (K[1]?) (L[1]?) MYŠ

Transcription:

1 öt(ü)g : t(a)šï : (e)siz (a)nïga
2. özi : k(u)lï (a)g(ï)lïgï : k(a)lm(a)d[ï]
3. (e)siz : k(i)ṭ(i) (a)nt(a) (a)ç : iñ(e)kü : (a)nt(a) (a)ç [**k**](a)lm(ï)š
4. (e)l[1]i : (a)t(ï)sï bile
5. k?(a)l?mïš

Translation:

1. (This) prayer stone, what grief, is for Any.
2. He himself, (his) slaves, (his) treasury has not remained.
3. What grief, the wife (and) her cow then have remained hungry.
4. (His) realm together with the son of the younger brother
5. has remained behind.

Notes:

Except for a colon in the first line, the mark for "a" (a) in seven cases serves as a punctuation mark in the inscription and is used to separate words and word groups from each other.

The first line:

öt(ü)g: "the request, prayer".[4] G. Clauson: "request, memorial to a superior".[5] The given group of marks together with marks T[1]ŠY is interpreted by us as " prayer stone ".

(a)nï: In Tonyukuk inscription (northern side of the first stone, third line) this word performed as hydronim: *(a)nï sub* "river Any".[6] Besides, it also has similar spelling: N[1]Y. We

3 K. Tabaldiyev, "Novıye drevnetyurkskiye runiçeskiye nadpisi Koçkorskoy i Talasskoy dolin", *Trudı Fakulteta İstorii i Regionovedeniya Kirgizskogo Gosudarstvennogo Universiteta İmeni Jusupa Balasagına*, X, Bişkek, 2002, c. 137-138.

4 *Drevnetyurkskiy Slovar*, Leningrad, 1969, s. 393.

5 Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, 1972, s. 51.

6 İ. V. Kormuşin, *Tyurksiye Yeniseyskiye Epitafii. Tekstı i İssledovaniya*, Moskova, 1997, s. 167-168.

think that here it acts as a person's name. However it is not a single variant of possible phonetic transfer of the given group of marks. The initial vowel of the word "a" can also be replaced by low back vowel "o" or high back vowel " u". We have chosen the first variant.

The fourth line:

(e)l^{1}i: Our variant of reading is conditional. It is known that the word el/il in all runic inscriptions where it takes place is written with L^2. However we know that in some cases, the mark for L^2 was used to designate L^1. It's most likely that here we deal with a circumstance of contrary character. However, we should recognize that it will be the first and only case of the using mark L^1 instead of mark L^2 in a Turkic runic script, if our variant of reading will be accepted.

The fifth line:

q?(a)l?mïš: First two marks are unreadable. The sentence in the fourth line demands a predicate to give it completeness in the semantic attitude and since the group of marks MYŞ in Talas inscriptions always take part in structure of word *qalmïš*, it is more possible to assume that these marks are K^1 and L^1.

The same things can be written about final marks of the same line of the inscription. As stated above, the authors of these lines are inclined to think that they are the continuation of the sentence in the third line. What is confusing is that the marks for M and L^1 stand as changed places with each other, and the mark K^1 used in back-vocalic words is not marked here at all. However it could be earlier, on the place of lower cut on the stone.

As it appears from the text of the monument the narration is conducted by the third person. In the inscription there is no so-called " author's note ", i.e. change of the person from the third to the first which could be seen in some monuments from Talas and Yenisei. The inscription represents an interesting sample of epitaphial genre by early Turks settled once at the basin of r. Talas.

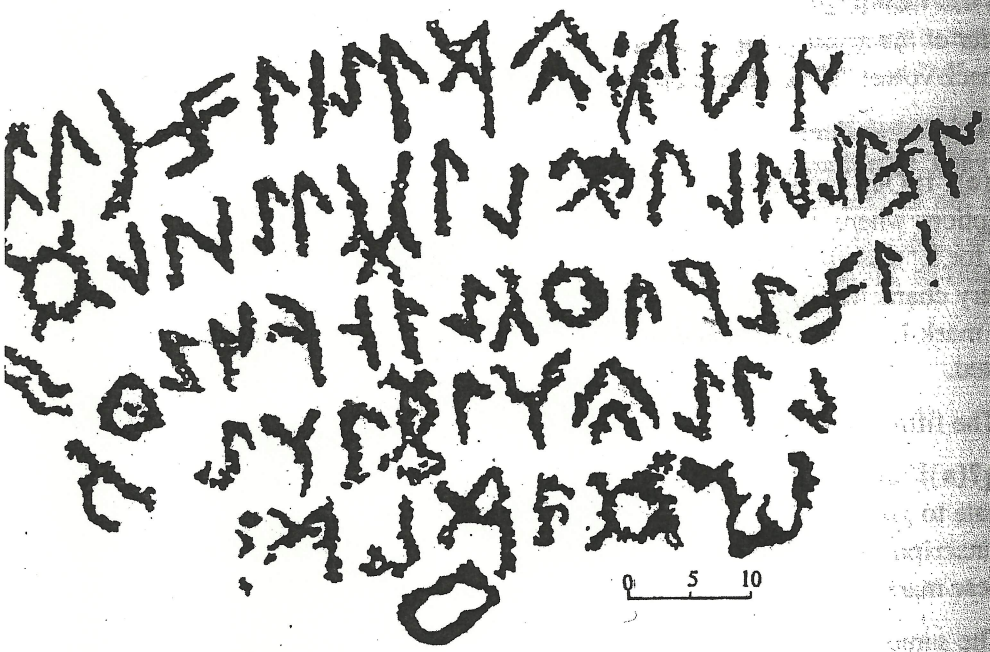
In spite of the fact that in the inscription there are no direct or indirect indications on dating, as the date of creation of the monument we consider the first half of the VIIIth century as recent researches of Talas[7] and Kochkor[8] inscriptions, which are paleographically identical to the first ones, have shown that the basic group of Turkic runic monuments found within Tien'-Shan region should date from the period of Turgesh dominations in the region.

Discovery of a new stone with an inscription, and also positive results received in last years during purposeful searches of monuments of writing of Old Turks, firmly allow us to assert that in Talas valley and the adjoining areas, more new runic inscriptions will come to light henceforth and the area of distribution of written tradition of Turkic tribes of early Middle Ages will extend.

---

7 S. G. Klyaştornıy, "O datirovke talasskih runiçeskih pamyatnikov", *Bartholdovskiye Çteniya. Tezisı Dokladov i Soobşçeniy V*, Moskova, 1974, c. 43-44.

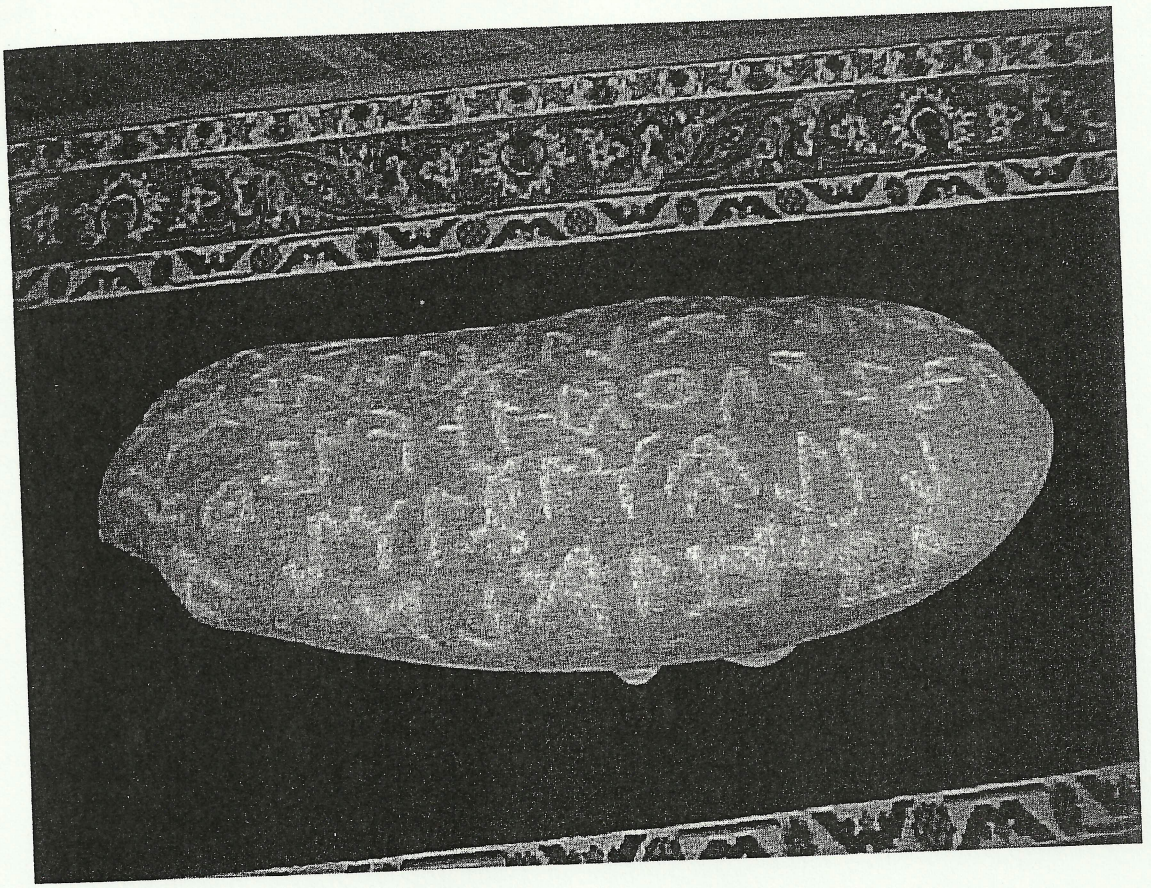
8 S. G. Klyaştornıy, "Novıye otkrıtiya drevnetyurkskih runiçeskih nadpisey na Tsentralnom Tyan-Şane", *İzvestiya Akademii Nauk Kırgızskoy Respubliki*, Bişkek, 2001/1-2, c. 73-75; R. Alimov, "Koçkor'daki Türgeş Yazıtları", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, İstanbul, 2003/1.

Talas'ta bulunan yeni yazıtın kopyası.
A portrayal of the newly found Old Turkic runic inscription from Talas.

Talas'ta bulunan yeni yazıtın genel görünüşü.
A general view of the boulder with a runic inscription.

Talas'ta bulunan yazıtlı taşın farklı açıdan görünüşü.
A general view of the boulder with a runic inscription.